

Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler

Fatma Kübra Çelen, Aygül Çelik, Süleyman Sadi Seferoğlu

Hacettepe Üniversitesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara
kcelen@hacettepe.edu.tr, aygulcelik@hacettepe.edu.tr, sadi@hacettepe.edu.tr

Özet: Bu çalışmada çocukların ve gençlerin internet ve bilgisayar teknolojilerini hangi amaçlarla, nasıl kullandıkları ve bu teknolojileri kullanırken karşılaşılabilecekleri riskli durumlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Konu ile ilgili çeşitli çalışmalarla birlikte Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi Türkiye bulguları incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’de çocukların ve gençlerin internette karşılaştıkları riskli durumlar, ebeveynlerin olaya bakış açıları, istenmeyen durumları engellemek için alınabilecek önlemler üzerinde durulmuştur. Çevrim-içi erişim ve kullanım olanaklarının artması çevrim-içi risklerin de artmasına yol açmıştır. Ancak, yaşanan olumsuzluklara rağmen, riskleri azaltmak için çeşitli stratejiler ve yöntemler uygulanırken çocukların çevrim-içi fırsatları azaltılmamalı, onların belli düzeydeki risklerle mücadele edebilmeyi öğrenme olanakları sınırlandırılmamalıdır. Öte yandan ayrıca, çocukların ve gençlerin çevrim-içi etkinliklerden olumsuz etkilenmesini önlemek için gerekli düzenlemelerin yanı sıra bilinçlendirme çalışmaları da yürütülmelidir.

Anahtar Sözcükler: Güvenli internet, çevrim-içi riskler, çevrim-içi güvenlik, çocuk güvenliği, bilinçlendirme çalışmaları

Children’s Internet Usage and Online Risks They Face

Abstract: The purpose of this paper was exploring the reasons for children’s use of the Internet and computer technologies. The paper also investigated how young people use computer technologies and the type of risks they face. In order to introduce this the literature was reviewed. In addition to various studies, the findings of the European Online Children Research Project were examined. The paper specifically focused on risky situations children face on the Internet, the parents’ perspective on online risks and related issues, and measures need to be taken to protect children from possible online risks they may face. Literature revealed that ever-increasing availability of online access and usages of online services have caused increases in online risks people faced. Literature also emphasized that, in spite of the danger children face, their online access shouldn’t be restricted. Instead, it was suggested that, children should be educated on how to cope with the negative situations they face during online activities. In addition, in order to lessen (minimize) the negative influences of online activities on children, awareness-raising activities need to be carried out, and necessary legal arrangements should be adopted.

Keywords: Safer internet, online risks, children’s safety, raising awareness

1. Giriş

Erişkinler için olduğu kadar çocuklar için de büyük bir eğlence, iletişim ve eğitim kaynağı olan İnternet’e erişim ve kullanımı her geçen

gün hızla yaygınlaşmaktadır. İnternet, çocukların dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için mükemmel bir ortamdır. Ancak, internet kullanımının özellikle çocuklara yönelik gözlenen bir takım riskleri de bulun-

maktadır ve bu risklerin varlığı unutulmamalıdır [16]. Yasal olmayan, şiddet ve cinsellik içeren sitelere kolay erişim, tehlikeli insanlarla iletişim, oyunlara aşırı bağımlılık başta gelen riskler arasındadır. Öte yandan uyuşturucu kullanımı ve terör gibi yasal olmayan yollara destek arayanlar İnternet’i propaganda aracı olarak kullanmaktadırlar.

Araştırmalar birçok çocuğun İnternet’te kandırıldığını ve be nedenle de istismarla karşılaştığını göstermektedir [16]. Çocukların müstehcen yayın ya da şiddet içeren internet sitelerine tesadüfen ve kolaylıkla girebiliyor olması, yaşına uygun olmayan görüntülerle karşılaşması, kimliği belirsiz ve tehlikeli kişilerce kandırılma ya da taciz edilme ihtimali tüm yaşantılarını etkileyecek ve kalıcı izler bırakacak sonuçlar doğurabilmektedir [8].

2. Çalışmanın Amacı

İnternet kullanımının giderek artması, sınırsız, denetimsiz ve yasaksız her türlü bilgiye ve kişilere erişimin kolaylığı, çok olumlu gelişmelerin yanında bazı önemli ancak olumsuz sonuçların doğmasına da neden olabilmektedir. Teknolojinin yaygınlaşması ile birlikte bilgisayar çocukların dünyasında önemli yer edinmiştir. Teknoloji, gelişmişliğin ve çağdaşlaşmanın bir ölçütü olarak insan hayatını kolaylaştırıp toplumsal gelişime olumlu katkı sağlarken diğer yandan da internetin bilinçsiz kullanımından kaynaklanan bazı sorun ve tehlikeleri de beraberinde getirmektedir [3].

Bu çalışmada internette çocukları bekleyen risklerle ilgili yapılan çalışmaların sonuçlarına yer verilmiştir. Türkiye’nin internetteki riskler açısından Avrupa ülkelerine göre ne durumda olduğunu görebilmek amacıyla özellikle “Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi” raporu da incelenmiştir.

2.1. İnternette Güvenlik ve Çocukları Bekleyen Riskler

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin yaygın-

laşması bilgi edinme, iletişim gibi birçok yönden günlük hayatımıza katkı sağlarken çocuklar ve gençler için tehdit de oluşturmaya başlamıştır. Bilgisayar ve internet teknolojilerinin kullanımının artmasıyla birlikte çocukların ve gençlerin maruz kaldığı olumsuz durumlar çevrim-içi ortamlarda çeşitli önemler alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır [4].

İnternet sitelerindeki eğitsel amaçlı, bilgilendirici ve eğlendirici içerikler bilgi, resim, oyun vb. çocuklar için zengin ve etkileyici öğrenme ortamları haline gelmiştir. Bununla birlikte çocuklara ve gençlere zarar verebilecek içeriklere sahip internet siteleri de oldukça fazladır. İnternetin olası tehlikeleri yüzünden çocuklara internet kullanımını yasaklamak ise etkisiz ve yanlış bir davranış olacaktır. Ailelerin, internet kullanımı, internette kendilerini ve çocuklarını bekleyen tehlikeler konusunda bilinçlenerek çocuklarını yönlendirmeleri bu açıdan büyük önem taşımaktadır [12].

Çocuklar ve gençler İnternet ve bilgisayar teknolojilerini kullanırken teknik, fiziksel, sosyal ve psikolojik açıdan şiddete maruz kalabilirler. Bu nedenle internet ve bilgisayar teknolojilerinin ne kadar kullandığından ziyade nasıl kullanıldığı da araştırılmalıdır. İnternet ortamında çocukların karşı karşıya kalabileceği

- Teknik zararlar,
- yasadışı içeriğe maruz kalma,
- çevrim-içi ortamlarda çocukların ve gençlerin kendilerinin ya da ailelerine ait kişisel bilgilerin eposta, sohbet programları, vb. aracılığıyla üçüncü şahısların eline geçmesi,
- internet üzerinden ebeveynlerinin kredi kartı ile onlardan habersiz alışveriş yapabileme,
- kendilerinden yaşça büyük ve kötü niyetli kişilerle haberleşebilme

gibi riskler [4] çocukların bilgisayar ve internet kullanımı sırasında başlarına sorun açabilecek durumlardan yalnızca bir kaçıdır.

Çevrim-içi ortamlarda çocukları bekleyen diğer riskler internet üzerinden tehdit, bilgi paylaşımı, uygun olmayan ve tehlikeli işlere maruz kalma, gizlilik ihlali ve çevrim-içi dolandırıcılık, dosya paylaşımı dolandırıcılıkları olabilir. Çevrim-içi güvenlik, bir güç savaş değil bir aile çalışmasıdır. İnternet kullanımı ile ilgili kararları aileler çocuklarıyla birlikte almalıdırlar. İnternetin ne zaman ve nasıl kullanılabileceği, ne tür bilgilerin paylaşılacağı, nelerin paylaşılması gerektiği, hangi sitelere girilmemesi gerektiği gibi internetin kullanımı sırasında uyulması gereken kurallar açıkça ortaya konulmalıdır [11].

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin güvenli kullanımını sağlamak amacıyla, çocukların ve ebeveynlerin bu konudaki bilgi düzeylerini ve deneyimlerini ortaya koymak üzere Avrupa Komisyonu Güvenli İnternet Programı kapsamında 2006 yılında başlatılan “EU Kids Online (Avrupa Çevrim-içi Çocuklar) Araştırma Projesi”nin ikinci aşaması tamamlanmıştır. Projenin 2009 yılı Haziran ayında başlayan ikinci evresinde, internet kullanan 9–16 yaş arası çocuklar ve aileleriyle yapılan yüz-yüze görüşmeler ve anket çalışmalarında internete erişim ve kullanım, riskler, ebeveyn kontrolü ile psikolojik, sosyal, sağlık ve eğitsel çeşitli konulara odaklanılmıştır [6].

Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve 25 Avrupa ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi [7] sonuçlarına göre; çocukların İnternet ortamında risk içeren çeşitli etkinliklerde yer aldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan ebeveynlerin çocuklarını bu risklerden uzak tutmayı sağlayacak yeterli bilgiye sahip olmadıkları da gözlenmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye çapında kentsel ve kırsal bölgelerde 9-16 yaş arası 1018 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile görüşmeler yapılarak çocukların internet kullanımı ve internet riskleri incelenmiştir.

Bulgulara göre bu araştırmaya katılan tüm çocukların İnternet’i kullanmakta olduğu, ço-

cukların %40’ının kendisine ait bilgisayarının olduğu, diğer %39’unun ise bilgisayarını diğer aile fertleri ile paylaştığı belirlenmiştir. Öte yandan araştırmaya göre ebeveynlerin ise sadece %29’u İnternet’i kullanmaktadır. Erkek ve kadın ebeveynlerin İnternet kullanım oranları arasında oldukça büyük bir fark bulunmaktadır. Bu fark erkekler lehinedir. Erkeklerin %49’u ve kadınların sadece %24’ü İnterneti kullanmaktadır. Araştırmanın gerçekleştirildiği diğer Avrupa ülkelerinde ise böyle büyük bir fark gözlenmemiştir. Diğer ülkelerde erkeklerin %87’si, kadınların ise %82’si İnternet kullanıcısıdır.

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi başlıklı araştırmanın bulgularına göre çocukların İnternet kullanımı sırasında karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili ailelerinden ziyade arkadaşlarından yardım alma eğiliminde oldukları görülmüştür. Herhangi bir İnternet riski ile karşılaşmış çocukların yaklaşık yarısının bu durumu kimseyle paylaşmamış olduğu belirtilmektedir.

2.2. Çocukların İnternet Kullanımı

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi [7] kapsamında gerçekleştirilen araştırmaya katılan 9-16 yaş arasındaki çocukların İnternet’i kullanmaya 10 yaş civarında başladığı ve günde 1-1.5 saat İnternet kullandıkları belirtilmektedir.

Çocuklar İnterneti;

- okul işleri (%92)
- eğlence - video klip izlemek (%59)
- oyun oynamak (%49)
- arkadaşları ile sosyal ağlarda paylaşımında bulunmak (%48)
- haberleri okumak ya da izlemek (%40)
- müzik ya da film indirmek (%40) için kullandıklarını belirtmişlerdir.

Anlık ileti göndermek, e-posta ve sosyal ağa bağlanmak gibi İnternet üzerinden yapılan tüm iletişim tabanlı faaliyetler birlikte incelendiğinde ise Türk çocukların Avrupa’daki diğer çocuk-

lara göre yaklaşık %44'e %60 oranıyla bu tür etkinliklere daha az zaman ayırdığı gözlenmiştir.

Günümüzde Webkinz veya Club Penguin gibi çocuklar için tasarlanmış sosyal Web sitelerinin yanı sıra Windows Live Spaces, YouTube, MySpace, Flickr, Twitter, Facebook gibi yetişkinler için tasarlanmış sosyal web sitelerini de kullanabilen çocuklar bu tür web sayfalarının İnternet'e erişimi olan herkes tarafından görüntülenebileceğinden haberdar olmayabilirler. Bu nedenle çocukların büyük bir bölümü gerçek hayat ve çevrimiçi hayat arasında farkı anlamakta zorlanmaktadır Bu siteleri sohbet, oyun oynama, fotoğraf ve video gönderip bu öğeleri görüntüleme, çevrimiçi profil gönderme gibi amaçlarla kullanan çocuklar kendi sayfalarında yayımladıkları bilgiler nedeniyle kimlik avı dolandırıcılığı, siber kabadayılık ve İnternet saldırılarına maruz kalabilirler [10].

2.3. Çocuklara Yönelik İnternet Riskleri ve Sosyal Ağlar

İnternet ortamında sosyal paylaşım sitelerinde hesap oluşturma yaşı sınırı 13'tür. Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi [7] kapsamında gerçekleştirilen araştırmanın diğer bulgularına göre, çalışmaya katılan tüm çocukların üçte biri 13 yaşın altında olduğu halde, katılımcıların %48'i arkadaşları ile sosyal ağlarda paylaşımda bulduklarını belirtmişlerdir.

Sosyal ağlar içinde en fazla kullanılan ağ sisteminin ise %85'lik oranla Facebook olduğu tespit edilmiştir. Çocukların kişisel bilgilerini İnternet'te paylaşması ebeveynleri tarafından yasaklanmış olmasına rağmen çocukların %42'si kişisel bilgilerini "herkese açık" seçeneği ile kullanırken, çocukların üçte birinin kişisel bilgilerini sadece arkadaşları ile paylaştıkları görülmüştür. Kişisel Bilgiler açısından bakıldığında çocukların %19'unun adres bilgilerini, %8'inin ise telefon numaralarını sosyal paylaşım sitesinde paylaştıkları görülmüştür.

Denetimlerin yapılmadığı internet kafelerde çocukların şiddet, pornografi vb. gibi zararlı

içerikli bilgisayar oyun ve programlarını kullanma olasılığı yüksek olacaktır [5]. Bu nedenle internet kafe sahiplerine yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı ve halihazırda bu yönde yapılan çalışmalar da desteklenmelidir. Çocukların isteyerek veya istemeyerek internette karşılaştıkları müstehcenlik, şiddet ve korku içeren materyallerin çocuk gelişimine etkisi de olumsuz olacaktır. Sosyal ağlar, e-posta, anlık mesajlaşma vb. gibi iletişim platformları da çocukların suistimal edilmesine açık ortamlardır [2]. Bu yüzden bu konuda çocuklara yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarının yapılması önem taşımaktadır.

İnternet ortamındaki ağ günlükleri (Blog), ses dosyaları ya da video klipleri (Podcast), herkesin içeriğinin yazılmasına katkıda bulunabildiği internet ansiklopedileri (Wiki), hobilerin ve sevilen müziklerin kişisel profillere yazıldığı sosyal ağlar (Facebook, MySpace) gibi araçlar ve ortamlar çocukların kişisel bilgilerini internete yükleyebileceği durumlara birkaç örnek olabilir. Bu tür kişisel bilgilerin internet ortamında paylaşılmasının bazı olumsuz sonuçları olabilir. Çocuklar bu olumsuz sonuçlar konusunda bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidirler. Bu dezavantajlar aşağıdaki şekilde listelenebilir:

- Yazılara, görüntü ve seslere dünyanın her yerinden erişmek mümkün olabilir.
- İnternet ortamına konulan bu bilgilere kimlerin bakacağı ya da bakanların bilgilerde herhangi bir değişiklik yapıp yapamayacakları kontrol edilemeyebilir.
- Yazılar/görüntüler silindikten sonra bile internet aramalarıyla bulunabilir, erişilebilir [15].

2.3.1. İnternette Karşılaşılan Riskler Açısından Avrupa ve Türkiye'deki Çocukların Durumları

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi [7] sonuçlarına göre Türkiye'de yaşayan çocukların diğer Avrupa ülkelerine oranla daha az riskli duruma karşılaştıkları anlaşılmaktadır. Bulgular aşağıdaki şekilde listelenebilir:

- İnternet'te cinsel içerikli fotoğrafla karşılaşma oranıyla ilgili verilere göre, Türkiye'de çocukların yaklaşık %13'ü cinsel içerikli fotoğrafla karşılaştığını belirtirken, Avrupa çapında bu oran yaklaşık olarak aynıdır.
- İnternet vasıtasıyla cinsel içerikli fotoğrafa maruz kalıp rahatsız olma oranı Türkiye'deki çocuklar için %46 iken, Avrupa çapında rahatsızlık oranı sadece %33'dur.
- Türkiye'deki çocukların %9'u zorbalığa maruz kaldığını, sadece %3'ü zorbalığın İnternet aracılığı ile gerçekleştiğini belirtmektedir.
- Avrupa çapında çocukların %20'si zorbalığa maruz kaldığını, sadece %5'i zorbalığın İnternet aracılığı ile gerçekleştiğini belirtmiştir.
- Türkiye'de, 9-16 yaş arasındaki çocukların %12'i cinsel içerikli mesaj aldığını, %4'ü de buna benzer mesaj yolladığını söylemiştir.
- Avrupa genelinde çocukların %12'si cinsel içerikli mesaj aldığını, %3'ü de buna benzer mesaj yolladığını söylemiştir.
- Türkiye'de, cinsel içerikli mesaj aldığını söyleyen çocukların %50'si bundan rahatsız olduklarını bildirmiştir.
- Avrupa'da, çocukların sadece %25'i buna benzer mesaj aldıklarında rahatsız olduklarını belirtmiştir.
- Türkiye'de 9-16 yaş arasındaki çocukların %14'ü yüz yüze tanışmadığı kişilerle İnternet'te görüştüğünü, sadece %2'si bu kişilerle İnternet dışında da buluştuğunu belirtmiştir.
- Avrupa çapındaki çocukların %25'i tanımadığı kişilerle ilk defa İnternet'te görüştüğünü, %6'sı ise bu kişilerle İnternet dışında da buluştuğunu belirtmiştir [7].

Araştırmada [7] çocukların İnternet ortamında karşı karşıya kaldıkları bazı risklerin ebeveynler açısından yeterli oranda önemsenmediği görülmüştür. Ebeveynlerin sadece %9'u çocuklarının cinsel içerikli mesaj aldığını ve

%2'si çocuklarının mesaj gönderdiğini bildirmiştir İnternet kullanımı konusunda çocukları bilgilendirmek açısından ebeveynlerin büyük bir çoğunluğunun çocuklarına yol göstermeye çalıştıkları görülmüştür. Ebeveynlerin bazıları bilgisayara filtre programı kurduğunu, diğerleri (üçte birinden daha azı) ise çocuklarının ziyaret ettiği İnternet sayfalarını takip ettiğini belirtmiştir. Avrupa'da Türkiye verilerine göre çok daha az sayıda ebeveyn filtre kullandığını veya çocuklarının İnternet etkinliklerini takip ettiğini belirtmiştir.

Öte yandan, istenmeyen iletileri önleme ve antivirüs programı kullanma oranı Avrupa'daki ebeveynlerde %72 iken Türk ebeveynlerde sadece %46'dır Türkiye'deki çocukların büyük çoğunluğu (%85'i) İnternet'te olabilecek istenmeyen sorunlarla başa çıkabilme konusunda kendilerine güvendiklerini ve %83.4'ü İnternet kullanımı hakkında "çok fazla bilgi" sahibi olduğunu belirtmişlerdir. Çocukların %78'i ise ebeveynlerinden daha fazla bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Fakat İnternet'te olabilecek istenmeyen sorunlarla başa çıkma yetenekleri, İnternet'te karşılaşılan her durumun üstesinden gelme konusunda yeterli olmayabilir. Bu yeterliliğe sahip olabilmek için İnternet okur-yazarlığı ile ilgili becerilerin de belirli bir düzeyde olması gerekmektedir.

AB Güvenli İnternet programı kapsamında internetin güvenli kullanımı için EU Kids Online Projesi dışında eSafety Kit Online, INSAFE, INHOPE gibi projeler de vardır. eSafety Kit Online projesi tanıtım ve farkındalık oluşturmaya yönelik materyaller içermektedir. INSAFE programı güvenli internetin teşvik edilmesi, sağlıklı İnternet ve mobil erişim cihazlarının kullanımının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. INHOPE projesi yasadışı içerikle mücadele edilmesi ve yasadışı içeriğin bildirilmesini/ ihbar edilmesini amaçlamaktadır [14].

2.3.2. İnternet Okuryazarlığı Durumu

Bilgisayar okuryazarlığı bireylerin bilgisayar kullanımı konusunda sahip oldukları bilgi ve

beceriler iken, internette işlem yapabilme becerisi ise internet okuryazarlığı olarak adlandırılmaktadır [10]. Avrupa Çevrim-İçi Çocuklar Araştırma Projesi [7] sonuçlarına göre İnternet okur-yazarlığı ile ilgili beceriler açısından 9-16 yaş arasındaki çocukların çok azının bu becerilere sahip olduğu gözlenmektedir.

- Çocukların sadece %39'u İnternet'te bulunduğu bilgilerin doğru olup olmadığına karar vermek için farklı siteleri karşılaştırdığını söylemiştir.
- Yaklaşık %17'si filtre seçeneklerinin nasıl değiştirileceğini bildiğini belirtmiştir.
- Bir internet sayfasını sık kullanılanlara (favorilerine) ekleyebildiğini söyleyenlerin oranı sadece %31'dir.
- Yaklaşık %34'ü gezdiği sitelerin kaydını silebildiğini bildirmiştir.
- Çocukların %32'si sosyal paylaşım sitelerindeki gizlilik ayarlarını değiştirebildiğini belirtmiştir.
- Çocukların %29'u istenmeyen mesajları nasıl engelleyebileceğini bildiğini belirtmiştir.
- Çocukların yarısından azı (%44) İnterneti nasıl güvenle kullanacağına dair bilgileri bulabileceğini bildiğini söylemiştir.

3. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çevrim-İçi erişim ve kullanım olanaklarının artması çevrim-İçi risklerin de buna paralel olarak artmasına yol açmıştır. Çevrim-İçi kullanım olanaklarının güçlendirilmesi bu ortamda bulunan kaynakların etkili bir şekilde kullanılabilmesi için tek başına yeterli değildir. Öte yandan çevrim-İçi risklerden koruma politikalarının da dengeli olarak geliştirilmesi sağlanmalıdır. Çevrim-İçi riskleri azaltmak için uygulanan stratejiler ve yöntemler var olan riskleri azaltırken aynı zamanda çocukların çevrim-İçi fırsatlarını da azaltabilir. Bu durum ayrıca çocukların belli düzeydeki risklerle mücadele edebilmeyi öğrenme olanağını da sınırlandırabilir.

Çocukların ve gençlerin çevrim-İçi etkinliklerden olumsuz bir şekilde etkilenmesini önlemek için gerekli düzenlemelerin yanı sıra bilinçlendirme çalışmaları da yürütülmelidir. Bu düzenleme ve çalışmalar sayesinde olumlu yönde çevrim-İçi deneyimlere yönlendiren nitelikte politikalar ile çocukların ve gençlerin gelişimine katkıda bulunma ve riskleri azaltma söz konusu olabilir.

Çocukların ve gençlerin, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili ve verimli şekilde kullanımlarını sağlamak için okulların yeterli donanım ile donatılmaları ve öğrenme etkinliklerinin internet teknolojilerini kullanma becerilerini kazandırmaya yönelik çalışmalar içermesi önemlidir. Eğitim düzeyi ile internet kullanım düzeyleri arasındaki olumlu ilişki nedeniyle eğitim olanaklarının artmasıyla internet kullanımının kapsamı ve boyutları da artacaktır.

Çocukların ve gençlerin çevrim-İçi ortamlarda istenmeyen, yani riskli durumlarla karşılaşmalarını engellemek için kişisel koruma önlemleri desteklenmelidir. Yasaları uygulayıcı birimler, çocuklara dönük web sitesi tasarımları ve kullanışlı arayüzler, güvenli arama yöntemleri, içerik ve servis sağlayıcılar, çevrim-İçi güvenlik kaynakları gibi çeşitli şekillerde düzenlenen çevrim-İçi ortamda çocuklar daha kolay bilinçlendirilebilecektir.

Ebeveynler; çocukların ve gençlerin çevrim-İçi ortamlarda karşılaşabilecekleri istenmeyen durumlar açısından güvenliği sağlama konusunda öncelikli sorumlulardır. Buna rağmen çeşitli çalışmalarda ulaşılan bulgular ailelerin gerekli bilinç düzeyinden uzak olduğunu göstermektedir [17, 1]. İnternette karşılaşılan her durumun üstesinden gelmek mümkün olmayabilir. Bu yeterliliğe sahip olabilmek için İnternet okur-yazarlığı ile ilgili becerilerin de belirli bir düzeyde olması gerekmektedir. İnternetin olumsuzlukları ve internette çocukların karşılaşabileceği istenmedik durumlarda neler yapabileceğiyle ilgili olarak çocuklara yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Bu bilgilendirme çalışmalarının yapılabileceği en

uygun ortam ise okullarımızdır. Okullarımızda bu tür etkinliklerin yapılabileceği en uygun ortam ise Bilişim Teknolojileri (BT) dersidir. Bu doğrultuda, okullarda BT dersine gereken önemin verilmesinin önemli olduğu hatırlatılabilir. Seçmeli olan BT dersi öncelikle zorunlu ders haline getirilmeli ve dersin içeriğinde de bu tür bilgilendirici hususların ele alındığı düzenlemeler yapılmalıdır.

4. Kaynakça

[1] Aktaş-Arnas, Y. (2005). 3-18 Yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(4), article 9. [Çevrim-içi: <http://www.tojet.net/articles/449.pdf>], Erişim tarihi: 29 Aralık 2010.

[2] Bilgin, Z. (2007). Çocuk istismarı ve İnternet. A. Ünlü, M. Afacan ve M. A. Sözer (Der.) *İSREF Perspektif: Çocuk Suçluluğu ve İstismarı*, 83-84. Glen Allen, VA: ISREF-İnceleme ve Stratejik Araştırmalar Forumu. [Çevrim-içi: http://www.isref.org/objects/assets/perspective/pdf/Cocuk_Suclulugu_ve_Istismari.pdf], Erişim tarihi: 25 Kasım 2010.

[3] Bolışık, B. ve Muslu, K. G. (2009). Çocuk ve gençlerde İnternet kullanımı. *TAF Prev Med Bull*, 8(5), 445-450

[4] Canbek, G. ve Sağiroğlu, G. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.

[5] Çınkır, Ş. ve Tan, E. (Moderatör) (2010). Eğitim ortamlarında güvenlik sorunları: Nedenler ve sonuçları çalıştayı sonuç raporu. 2. *Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslararası Sempozyumu "Güvenli Çevre-Güvenli Okul"*, Çalıştay Sonuç Raporları, 2-10. Polis Akademisi Başkanlığı, Önleyici Hizmetler ve Çocuk Suçluluğu Araştırma Merkezi ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Dairesi Başkanlığı Çocuk Şube Müdürlüğü.

24-26 Nisan 2010, Ankara. [Çevrim-içi: <http://www.cocuksempozyumu.info/2010.asp>], Erişim tarihi: 25 Kasım 2010.

[6] Çocuk Akli (2010). *Türkiye'de çocuklar için İnternet ne kadar güvenli? Araştırma raporu*. [Çevrim-içi: <http://tr.cocukakli.com/Haber.aspx?id=87>], Erişim tarihi: 21 Kasım 2010.

[7] EU Kids Online II Türkiye (2010). *Avrupa çevrimiçi çocuklar araştırma projesi Türkiye sonuçları*. [Çevrim-içi: <http://eukidsonline.metu.edu.tr/>], Erişim Tarihi 20 Kasım 2010.

[8] Güvenli İnternet (Tarihsiz). *Çocukları bekleyen riskler*. [Çevrim-içi: <http://guvenliinternet.org/guvenli/cocuklar>], Erişim tarihi: 24 Kasım 2010.

[9] Güvenli Web (2009). *Avrupa Birliği'nin 'Safer Internet Plus' programı tarafından desteklenen 'EU Kids Online' projesi nihai raporunun yönetim özeti*. [Çevrim-içi: <http://www.guvenliweb.org.tr/aileler/content/avrupa-birli%C4%9Fi%E2%80%99nin-safer-internet-plus-program%C4%B1- taraf%C4%B1ndan-desteklenen-eu-kids-online-projes>], Erişim tarihi: 20 Kasım 2010.

[10] Microsoft (2010). *Çocuklarınızın sosyal web sitelerini daha güvenli kullanmasına yardımcı olma*. [Çevrim-içi: <http://www.microsoft.com/turkiye/protect/family/activities/social.aspx>], Erişim tarihi: 29 Aralık 2010

[11] Microsoft Türkiye Güvenli İnternet (Tarihsiz). *Çocukları koruyun*. [Çevrim-içi: <http://www.microsoft.com/turkiye/guvenliinternet/default.aspx>], Erişim Tarihi:24 Kasım 2010.

[12] Odabaşı, F., Çoklar, A. N. ve Kavakçı, I. (2007). *Yeni dünya: İnternet - Ailelerin yeni dünyadaki sorumlulukları nelerdir?* 8. Aybastı-Kabataş Kurultayı.

[13] RTÜK (2006). *Yayınların içeriği, düzenlenmesi ve denetimi*. [Çevrim-içi: http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/icerikgoster.aspx?icerik_id=897cdee9-1a49-45c6-856e-f5a120637ba5], Erişim tarihi: 27 Kasım 2010.

[14] Samast, Y. (2010). *Güvenli İnternet programı*. XV. Türkiye’de İnternet Konferansı. [Çevrim-içi: <http://inet-tr.org.tr/inetconf15/sunum/6.ppt>], Erişim tarihi: 29 Aralık 2010.

[15] Schau Hin (Tarihsiz). *Çocuklara uygun İnternet kullanımı*. [Çevrim-içi: http://schau-hin.info/fileadmin/content/pdf/TR/SH_Flyer_Internet_TR.pdf], Erişim tarihi: 29 Aralık 2010.

[16] Şahin, F. (2007). *İnternet ve çocuk istismarı*. Sosyal Pediatri Günleri “Basın Yayında Çocuk Sağlığı Sempozyumu”, Bildiri Özetleri. [Çevrim-içi: http://www.rtuk.org.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=e564061a-3fa6-479c-9295-9376c25c6a06], Erişim tarihi: 24 Kasım 2010.

[17] Yalçın, N. (2006). *İnterneti doğru kullanıyor muyuz? İnternet bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve gençlerimiz risk altında mı?* VIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB2006), 9-11 Şubat 2006, Pamukkale Üniversitesi, Denizli. [Çevrim-içi: <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/113.doc>], Erişim tarihi: 29 Aralık 2010.